

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 3. kokous

Aika 23.11.2021 klo 14:00-16:00

Paikka Teams

Läsnä Juho Martikainen, Tapani Hämäläinen, Anne Kohvakka, Anna-Liisa Sandvik, Marko Aittomäki, Annika Finnberg, Johanna Hietapakka, Jarkko Nieminen, Jussi Korkeamäki, Petri Laitinen, Marjatta Kaurala, Minna Saukko, Jani Ratilainen, Riitta Kari, Heli Tamminen, Tomi Tuovinen, Mia Tolvi, Vilma Faal (siht.)

Vilma Faal on harjoittelijana OM:ssä. Faal tekee vankeuslakihankkeeseen liittyviä tehtäviä.

1 Sähkölaitteiden tarkastusmaksut

- Vangeilta peritään maksu sähkölaitteiden tarkastamisesta. Tällä hetkellä maksun periminen perustuu vankeusasetukseen, mutta laissa ei ole asetuksenantovaltuutta.
- Keskusteltiin siitä, onko tarpeellista periä vangeilta maksu sähkölaitteiden tarkastamisesta, vai maksaako Rikosseuraamuslaitos tarkastukset. Keskustelussa esitettiin seuraavia seikkoja:
 - o muusta Rikosseuraamuslaitoksen suorittamasta tarkastustoiminnasta ei peritä maksuja
 - o yhdenvertaisuuskysymykset: sähkölaitteet ovat joissain vankiloissa vankilan omia, joissain vankiloissa taas vankien omia. Jälkimmäisessä tilanteessa vanki joutuu maksamaan tarkastusmaksun.
 - o sähkölaitteiden tarkastajien saamisessa ollut haasteita, ulkopuoliset tarkastajat pakollisia, kun on kyse sähkölaitteista
 - o vankilan kustantamia ja hankkimia sähkölaitteita joudutaan uusimaan rikkoutumisten vuoksi jonkin verran.
 - o Laitteiden tarkastamiselle on tarvetta
 - o jos tarkastusmaksu poistetaan, riskinä on tarkastettavien laitteiden määrän lisääntyminen
 - o tarkastusmaksujen kokonaiskustannukset eli perittävien summien määrä kohtuullinen: esimerkiksi Sukevan vankilassa 1635 euroa vuonna 2019 ja 500 euroa vuonna 2020, Kuopion vankilassa vuonna 700 euroa 2019 ja 1500 euroa vuonna 2020. Tarkastusmaksuista luopuminen ei aiheuttaisi Rikosseuraamuslaitokselle mainittavia lisäkustannuksia.
 - o vaihtoehtona olisi, että vangit hankkisivat tarvitsemansa sähkölaitteet vankilan kanttiinista, jolloin tarkastamiselle ei olisi tarvetta. Tässä olisi kuitenkin ongelmana se, voidaanko vanki velvoittaa ostamaan uusi laite, jos hänen on mahdollista saada jo omistamansa laite vankilan ulkopuolelta.
- Työryhmä katsoi, että tarkastusmaksun perimisestä vangeilta on perusteltua luopua.
- jotta tarkastusmaksun poistamisesta mahdollisesti lisääntyvää sähkölaitteiden määrää voitaisiin hillitä:
 - o sähkölaitteiden enimmäismäärää voidaan omaisuuden hallussapitoa koskevien säännösten puitteissa rajoittaa esim. sähköverkon kuormittumisen estäminen vuoksi.
 - o Rikosseuraamuslaitoksessa voidaan arvioida, mitkä laitteet avo/suljetuissa vankiloissa järjestetään vankilan puolesta.

2 Toimintarahojen suuruus

- Rikosseuraamuslaitos on ehdottanut alimpien toimintarahojen nostamista muutamilla senteillä.
- Keskusteltiin siitä, onko ehdotetulle korotukselle asiaperusteita, vai onko kyse lähinnä summien pyöristämisestä.
- Työryhmä katsoi, ettei tässä vaiheessa ole perusteita korotukselle. Asiaan voidaan palata, kun myöhemmin käsitellään toimintaan sijoittamista. Myös sosiaaliturvan uudistustyöhön on tarkoitus tuottaa materiaalia vankien sosiaaliturvan tilanteesta.

3 Muutoksenhakukiellot

- Lausunnossaan PeVL 36/2020 vp_perustuslakivaliokunta piti tärkeänä selvittää kokonaisuutena vankeuslain mukaisten turvallisuus- ja valvontatoimien muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.
- EIT on katsonut, että päätökseen, jolla rajoitetaan (mitä tahansa) vangin henkilökohtaisia oikeuksia, täytyy lähtökohtaisesti voida olla mahdollista hakea muutosta tuomioistuimesta rajoitusten luonteeseen ja niiden mahdollisten haittavaikutusten vuoksi.
- EIT on tähän mennessä katsonut, että EIS 6(1) artiklan soveltamisalaan kuuluvat ainakin:
 - o vankeuden aikana tehdyt rajoitukset esimerkiksi läheisten tapaamiseen
 - o vangin kirjeenvaihtoa ja puhelimen käyttöä koskevat rajoituspäätökset
 - o vangin rahallisiin oikeuksiin liittyvät puuttumiset
- Perustuslakivaliokunta on hyväksynyt nykyiset muutoksenhakukiellot. Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan arvioinut ko. muutoksenhakukielloja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valossa. Nykyisissä vankeuslain muutoksenhakukielloissa voi olla ongelmia nimenomaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen vankien oikeusturvaan liittyvän oikeuskäytännön näkökulmasta. Vankeuslain nykyiset muutoksenhakukiellot tulee näin ollen arvioida uudelleen EIS 6(1) artiklan vaatimusten valossa.
- Painoarvoa tulee antaa rajoittamistoimenpiteiden luonteelle = mitä oikeutta rajoitetaan ja kuinka vahvasti rajoitetaan
- Keskusteltiin muutoksenhakukielloista, eli vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1-10 kohdasta. Keskustelun pohjalta asian valmistelua jatketaan seuraavien suuntaviivojen mukaan. Keskustelussa tuotiin kuitenkin esille, että mm. vankilasijoittelu ja osastosijoittelukin voivat vaikuttaa merkittävästi vangin asemaan. Asiasta on myös keskusteltava OM:n perustuslakiasiantuntijoiden kanssa ennen työryhmän lopullisia linjauksia.
- kohdat 1-6:
 - o Edellä mainittujen EIT:n kannanottojen perusteella saattajan matkakulujen korvaaminen ja sopimusosastoille sijoittaminen ovat sellaisia asioita, joissa muutoksenhakumahdollisuutta tulee arvioida.
 - o muiden kohtien osalta lähtökohtana olisi edelleen muutoksenhakukiello
- kohdat 7-10:
 - o Edellä mainittujen EIT:n kannanottojen perusteella vangin oikeus vastaanottaa ja lähettää rahaa vankilan ulkopuolelle, kirjeenvaihto, puhelut, tapaamiset ja
 - o tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa ovat sellaisia asioita, joissa muutoksenhakumahdollisuutta tulee arvioida.
 - o maksukortin käytön valvontaa ei tässä yhteydessä käsitellä enempää, koska koko maksukorttijärjestelmään liittyy muutostarpeita.
 - o muiden kohtien osalta lähtökohtana olisi edelleen muutoksenhakukiello
- Keskusteltiin rajanvedosta tosiasiallisen hallintotoiminnan ja hallintopäätösten välillä. Erityisesti tarkkailuun liittyvä päätöksentekomenettely on koettu käytännössä hankalaksi. Kuitenkin perusteet asian katsomiselle hallintopäätöksiksi on olemassa. Vastaavasti henkilönkatsastus ja henkilöntarkastus ovat luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa, eikä muutostarpeita tältä osin ole.

4 Terveystarkastus

- tausta CPT:n toistuvissa kehoituksissa, että vasta saapuneille vangeille tulee tehdä terveystarkastus 24 h kuluessa.
- Keskusteltiin siitä, tulisiko asiasta säätää laissa.
- Työryhmä piti perusteltuna, että terveystarkastuksista säädettäisiin. Asia edellyttää kuitenkin rahoitusta, joten asian käsittelyyn päätettiin palata sitten, kun hoitotakuuesityksen rahoitus on tiedossa.

5 Seuraava kokous

Seuraava työryhmän 4. kokous on keskiviikkona 15.12.2021 klo 9.30-11.30. Kokouksen aiheet ovat:

- Sähköposti / internet –asiat
- Maksuttomat puhelut
- Tapaamistilojen rakenteet